

У реалізації сучасних соціально-економічних пріоритетів розвитку України особлива роль належить підприємництву, як джерела формування фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів, стимулятора росту конкуренції, організатора нових робочих місць. Водночас розвиток економіки практично не можливий без додаткових вкладень коштів у різні галузі виробництва, тобто без інвестицій. Тому економіка України з метою оздоровлення і виходу із фінансової кризи зацікавлена в інвестиціях у різні об'єкти реального сектору та сферу інфраструктурних послуг.

Висновки. Отже, в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів, обмежених можливостей державної підтримки інвестування та наявності високого рівня ризиків для продовження висхідних тенденцій інвестиційної діяльності, державна інвестиційна політика має бути спрямована на впровадження дієвих механізмів стимулювання залучення вітчизняного та іноземного капіталу та створення ефективної системи управління інвестиційними процесами в стратегічних галузях економіки України.

Література

1. Бабарика О.В. Впровадження інновацій у сільському господарстві / О.В. Бабарика // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу : зб. наук. праць. – 2012. – № 2(18). – С. 26-30.
2. Вітер І. Модернізаційні перетворення транзитивних економік: європейський вимір / І. Вітер // Дослідження міжнародної економіки : зб. наук. праць. – 2011. – № 2(67). – С. 64-75.
3. Глазьев С. Пути преодоления инвестиционного кризиса / С. Глазьев // Вопросы экономики : теорет. и науч.-практ. журнал. – 2000. – № 11. – С. 59-66.
4. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р. Дяківа. – К. : Вид-во "Міжнародна економічна фундація", 2000. – 236 с.
5. Збарашук О.В. Проблеми становлення державної регіональної політики: пошук нової моделі управління регіональним розвитком / О. Збарашук // Теоретичні та прикладні питання державотворення: електронне наукове фахове видання. – 2008. – Вип. 4. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2008-4/R_2/09zovurr.pdf
6. Ковальчук М.М. Тенденції розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві та вплив на її результати / М.М. Ковальчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – № 20(7). – С. 165-171.
7. Клименко А.А. Управління інвестиційною діяльністю на сільськогосподарському підприємстві / А.А. Клименко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009. – № 3(7). – С. 24-28.
8. Кулініч Т.В. Інвестиції як системоутворювальний чинник впливу на функціонування та розвиток регіону / Т.В. Кулініч // Соц.-екон. проблеми сучасного періоду України : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 2. – С. 420-428.
9. Левицький В.В. Ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства / В.В. Левицький // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Сер.: Економічні науки. – Житомир : Вид-во ЖДТУ. – 2011. – № 2(56). – С. 69-71.
10. Инвестиология / за ред. проф. С.К. Реверчука. – К. : Вид-во "Атіка", 2001. – 220 с.

Ожубко Г.В. Механизм управления инвестиционным процессом в Украине и ее регионах

Исследован механизм управления инвестиционным процессом в Украине и ее регионах. В частности, рассмотрен национальный механизм управления инвестиционным процессом, рыночный механизм, механизм управления и инвестиционный механизм. Отмечено, что активизация инвестиционной деятельности, которая обеспечила бы высокий уровень развития регионов, невозможна без активизации деятельности всех субъектов региона в условиях дефицита инвестиционных ресурсов, ограниченных возможностей государственной поддержки инвестирования и наличия высокого уровня рисков для продолжения восходящих тенденций инвестиционной деятельности.

В итоге отмечено, что государственная инвестиционная политика должна быть направлена на внедрение действенных механизмов стимулирования привлечения отечественного и иностранного капитала и создание эффективной системы управления инвестиционными процессами в стратегических отраслях экономики Украины.

Ключевые слова: механизм управления инвестиционным процессом, национальный механизм управления инвестиционным процессом, рыночный механизм управления инвестиционным процессом, инвестиционная деятельность.

Ozhubko G.V. The Mechanism of Investment Process Control in Ukraine and its Regions

The mechanism of investment process control is probed in Ukraine and its regions. The national mechanism of investment process control, market mechanism, management mechanism and investment mechanism, is examined in particular. Stimulation of investment activity that would provide the high level development of regions is estimated to be impossible without stimulation of activity of all subjects of the region in the conditions of deficit of investment resources, limited possibilities of state support of investing and presence of high level risks, for continuation of ascending tendencies of investment activity. Public investment policy is proved to be directed on introduction of effective stimulation mechanisms of bringing in domestic and foreign capital and creation of the effective control system by investment processes in strategic industries of Ukraine's economy.

Keywords: mechanism of investment process control, national mechanism of investment process control, market mechanism of investment process control, investment activity.

УДК 336:338.43

Ст. викл. В.Б. Прокопишак, канд. екон. наук;
здобувач С.І. Ярмольський – Львівська державна фінансова академія

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЗАСОБУ ЗМІЦНЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджено проблеми формування капіталу сільськогосподарських товаровиробників. Визначено роль фінансового потенціалу в системі фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств як фактора впливу на їх інвестиційну привабливість. Доведено, що фінансова безпека сільськогосподарських підприємств забезпечує: фінансову стійкість; дає змогу визначити проблеми у поточній фінансово-господарській діяльності; нейтралізує фінансові ризики, що загалом позитивно впливає на економічне зростання. Досліджено процес нарощування та зміцнення фінансового потенціалу, що є запорукою стабільного розвитку сільськогосподарських підприємств та їх фінансової безпеки загалом.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансова безпека, сільськогосподарські підприємства, стабільний розвиток.

Постановка проблеми. Для сільськогосподарських підприємств, більшість яких є дотаційними, система фінансової безпеки повинна функціонувати постійно і бути спрямованою на зміцнення фінансового потенціалу, забезпечувати стабільний розвиток аграрного сектору економіки. З огляду на це, необхідно розробити комплекс заходів, які створять дієвий інструмент стабільного фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств та їх економічного зростання загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У різних аспектах питання формування фінансового потенціалу досліджували такі відомі вітчизняні науков-

ці, як В.М. Алексійчук, К.В. Васьківська, Г.В. Возняк, С.М. Колотуха, М.Я. Дем'яненко, В.М. Опарін, Н.В. Саїнчук, П.А. Стецюк та ін. Однак чимало проблем, які стосуються формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової кризи та посилення конкурентної боротьби за ринки збуту сільськогосподарської продукції, залишаються не вивченими.

Мета роботи – оцінювання процесу формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств у розрізі їх фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. Основою стабільного положення підприємств аграрного сектору є їх фінансова безпека. Це такий стан розподілу і використання фінансових ресурсів, який забезпечить безперервну фінансову рівновагу грошових потоків і розвиток підприємства в умовах найменшого рівня ризику.

Основою функціонування будь-якого підприємства є наявність необхідного обсягу фінансових ресурсів, котрі створюють умови задоволення потреб поточної та перспективної виробничо-господарської діяльності. Фінансові ресурси перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і саме від їхнього обсягу, правильного використання залежить фінансова стійкість та конкурентоспроможність підприємства загалом. Фінансовий потенціал формується за рахунок власних і позикових коштів.

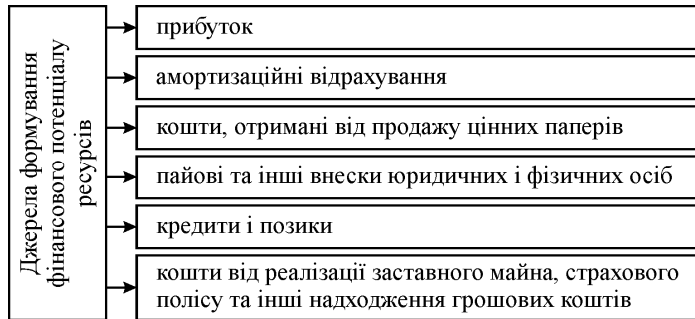

Рис. 1. Джерела формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств (власне опрацювання)

Серед джерел формування фінансового потенціалу підприємств потрібно виділити: прибуток; амортизаційні відрахування; кошти, отримані від продажу цінних паперів; пайові та інші внески юридичних і фізичних осіб; кредити і позики; кошти від реалізації заставного майна, страхового полісу; інші надходження (рис. 1).

У разі, коли підприємство користується правом емісії цінних паперів для формування додаткових грошових коштів за рахунок випуску акцій, то особливість цього вкладення залежить від обраної стратегії. Такі цінні папери можуть бути реалізовані в будь-який момент за потреби, а термін володіння ними не є терміновим, за винятком державних цінних паперів. Процес оптимізації структури капіталу потрібно розпочати з аналізу капіталу підприємства. На цьому етапі виявляють основні складові частини капіталу, їх обсяг, динаміку, тенденції змін, а також встановлюють співвідношення між власним і позиковим капі-

талом. Під структурою капіталу варто розуміти співвідношення власних і позикових фінансових коштів, що використовуються підприємствами у процесі їх господарської діяльності, поділ економічного об'єкта або економічної категорії на складові за певними ознаками, встановлення взаємозв'язків між цими складовими частинами (рис. 2).

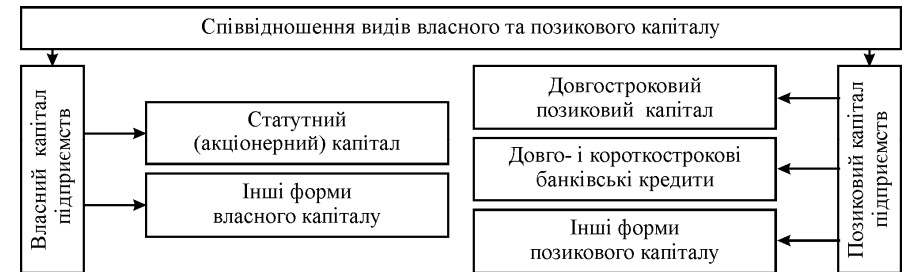

Рис. 2. Варіанти співвідношення власного та позикового капіталів сільськогосподарських підприємств (власне опрацювання)

Для забезпечення високого рівня фінансової безпеки здійснюють аналіз фінансового стану сільськогосподарських підприємств, їх стійкості та рівня потенційних ризиків, котрі виникають у ході використання того чи іншого виду капіталу, а також дають змогу оцінити ефективність його використання.

Наступний етап процесу оптимізації структури капіталу пов'язаний із визначенням обсягу капіталу, виходячи з цілей стратегії розвитку, з урахуванням попиту та пропозиції ринку і конкуренції. Під час визначення потреби в капіталі варто враховувати також обсяги оборотних і необоротних активів, які характеризують загальну потребу в капіталі. Знаючи загальну потребу в капіталі та фактичні його обсяги, можна говорити про залучення власних і позикових коштів. На нашу думку, дуже важко та й недоцільно змінювати сформовану структуру капіталу сільськогосподарських товаровиробників.

Фінансовий потенціал забезпечує можливість трансформації ресурсного і виробничого потенціалів у результати діяльності сільськогосподарських підприємств. Проблеми раціонального використання власних і залучених фінансових ресурсів, побудови методичних підходів щодо оцінки ефективності фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств, посилення впливу держави на їх фінансову діяльність не є новими для аграрної науки. Проаналізуємо структуру капіталу підприємства з точки зору джерел його формування за даними табл. 1.

Табл. 1. Структура капіталу сільськогосподарських підприємств Львівської області, станом на кінець року [3]

Капітал	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Капітал – всього	3534,8	100,0	4117,9	100,0	5191,7	100,0
Власний капітал	1782,0	50,4	2110,9	51,3	2419,1	46,6
Позиковий капітал	1752,8	49,6	2007,0	48,7	2772,6	53,4

Для сільськогосподарських підприємств необхідним є створення фінансової безпеки як структурного компонента економічної безпеки. Під фінансовою безпекою розуміємо діяльність сільськогосподарських підприємств щодо управління ризиками, розроблення заходів із захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, формування максимального розміру прибутку, стабільної фінансової рівноваги, оптимізацію грошових потоків. Позитивно оцінюють стабільне збільшення розміру сукупного капіталу (на 46,9 % за 2010-2012 рр.), причому темп зростання позикового капіталу (58,2 %) перевищував темп зростання власного (35,8 %). Зважаючи на частку власного капіталу (дещо нижчу за 50 %), таке збільшення позикового капіталу може позначитися на фінансовій стійкості сільськогосподарських підприємств області.

Власний оборотний капітал призначений для фінансування поточної діяльності підприємств: придбання товарно-матеріальних запасів, підтримання незавершеного виробництва на необхідному рівні, здійснення короткострокових фінансових інвестицій та інших цілей, пов'язаних із забезпеченням виробничо-господарської діяльності підприємств. Отож, розмір власного оборотного капіталу показує частину власного капіталу, яка спрямована на формування оборотних активів. За недостатності власного оборотного капіталу підприємство звертається до позикових джерел (як правило, короткострокових). У практиці економічно розвинених країн власний оборотний капітал позначають термінами "робочий капітал" або "чисті мобільні засоби". Відповідно до нормативного значення розмір робочого капіталу повинен перевищувати 30 % загального обсягу оборотних активів підприємства. Визначивши робочий капітал як різницю між розмірами власного капіталу і необоротних активів, бачимо, що його розмір дещо нижчий за рекомендоване значення (за аналізовані роки він складав відповідно 16 %, 25 %, 16 % від обсягу оборотних активів). У 2011 р. співвідношення власного і позикового капіталу приблизно складало 1:1,15. Незважаючи на висунення з початку становлення незалежності значної кількості пропозицій та рекомендацій з боку як українських науковців, так і органів державної влади, результати інвестиційної діяльності в сільському господарстві на сьогодні є неоднозначними. Проведений аналіз підтвердив, що процес інвестування сільського господарства останніми роками значно прискорився. Зокрема, якщо у 2007 р. розмір інвестицій в основний капітал сільського господарства Львівської області становив 84061 тис. грн або 16635 тис. дол. США, то у 2012 році цей показник збільшився до 643926 тис. грн, або 79497 тис. дол. США (табл. 2). Водночас динаміка обсягів валової продукції за аналогічний період свідчить про спад ефективності здійснення інвестиційної політики в досліджуваній сфері економіки.

Але сільське господарство є і надалі залишається основною продовольчою сферою економіки країни, тому важливо, який саме обсяг коштів вкладати у сільськогосподарське виробництво, зокрема, яка питома вага інвестицій. Ефективна інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств аграрного сектору забезпечує фінансову стійкість і гарантує досягнення високих фінансових результатів. Саме прибуткові сільськогосподарські підприємства мо-

жуть бути активними учасниками не тільки інвестиційного процесу в країні, а й найбільш привабливими суб'єктами кредитних відносин [1].

Табл. 2. Динаміка інвестицій в основний капітал у сільське господарство Львівської обл. у 2007-2012 рр. [2]

Рік	Освоєно інвестицій в основний капітал, млн грн	Обсяг валової продукції сільського господарства, млн грн	Припадає валової продукції на 1 грн. інвестицій в основний капітал, грн
2007	84,0	4264,7	50,77
2008	211,0	4292,7	20,34
2009	549,8	4300,5	7,82
2010	321,9	4371,2	13,58
2011	450,1	7370,8	16,38
2012	643,9	8400,9	13,04
2012 р. до 2007 р., %	7,7	1,97	25,7

Активна інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств позитивно впливає на темпи відтворення засобів виробництва. Водночас, цей процес залежить від прийняття інвестиційних рішень суб'єктів підприємництва, які ґрунтуються на інформації про привабливість об'єктів інвестування, адже інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств залежить від різноманітних природно-кліматичних, соціальних, економічних, фінансових та інших особливостей галузі. Тому в умовах трансформації підприємств виникає потреба в оцінці їх інвестиційної привабливості.

Важливою для сільського господарства, з точки зору забезпечення належного рівня підтримки сільськогосподарських товаровиробників, є політика протекціонізму, податкова політика, а державні субвенції й дотації дадуть змогу знизити ризики втрати фінансової безпеки. Саме посилення державної протекційної політики підвищує конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції як за ціною, так і за якістю. Використання інноваційних технологій позитивно впливає на зростання попиту на сільськогосподарську продукцію.

Висновки. Структурні елементи фінансової безпеки можуть змінюватися відповідно до зміни умов функціонування сільськогосподарських підприємств, але їх цільова спрямованість є сталою – забезпечення стабільної фінансової рівноваги та економічного зростання в поточному та майбутньому періодах.

Література

1. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.info-prensa.com/article-516.html>. – С. 89-92
2. Сільське господарство Львівщини : стат. зб. – Львів, 2013. – С. 52.
3. Фінансова звітність (зведена) сільськогосподарських підприємств Львівської області за 2012 р. – С. 23.

Прокопшиак В.Б., Ярмольский С.И. Некоторые аспекты формирования финансового потенциала сельскохозяйственных предприятий как средства укрепления их финансовой безопасности

Исследованы проблемы формирования капитала сельскохозяйственных товаропроизводителей. Определена роль финансового потенциала в системе финансовой безо-

пасности сельскохозяйственных предприятий как фактора влияния на их инвестиционную привлекательность. Доказано, что финансовая безопасность сельскохозяйственных предприятий обеспечивает: финансовую устойчивость; позволяет определить проблемы в текущей финансово-хозяйственной деятельности; нейтрализует финансовые риски, и в целом положительно влияет на экономический рост.

Ключевые слова: финансовый потенциал, финансовая безопасность, сельскохозяйственные предприятия, стабильное развитие.

Prokopyshak V.B., Yarmolsky S.I. Some Aspects of Financial Potential Formation as an Instrument of Strengthening Financial Security of Agricultural Enterprises

The problems of capital formation for agricultural producers are analyzed. The role of the financial capacity in the system of financial security of agricultural enterprises is defined as a factor of influence on their investment attractiveness. The financial security of agricultural enterprises is proved to provide the following: financial stability, determining problems in the current financial and economic activity, neutralizing the financial risks, positively affecting economic growth.

Key words: financial capacity, financial security, farms, sustainable development.

УДК 336.143.2:330.131.7

*Доц. Р.С. Сорока, канд. екон. наук;
магістрант У.А. Кметик, магістрант І.С. Щепаняк –
Львівський ДУ внутрішніх справ*

ТЕНДЕНЦІ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Проведено дослідження бюджетної безпеки як складової частини фінансової безпеки держави. Визначальну увагу акцентовано на бюджетній безпеці місцевих органів влади. Досліджено тенденції формування місцевих бюджетів як важливої ланки бюджетної системи України за 2008-2012 рр. Уточнено методичні підходи щодо оцінювання фінансової автономії місцевих органів влади як передумови їх фінансової безпеки. Проаналізовано показники бюджетної безпеки органів місцевого самоврядування на прикладі зведеного бюджету Сколівського району. Визначено напрями зміцнення фінансової безпеки місцевих органів влади.

Ключові слова: бюджетна безпека, фінансова автономія, місцеве самоврядування.

Постановка проблеми. Важливе місце в бюджетній системі країни посідають місцеві бюджети. Одним із найголовніших загальнодемократичних принципів оптимальної організації державної влади є принцип децентралізації влади на рівні регіонів і територіальних громад. Місцеве самоврядування гарантоване Конституцією України, Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" як право на реальну здатність територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Стабільність існування місцевого самоврядування забезпечується через своєчасне постачання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. При цьому саме гарантована наявність необхідної кількості фінансових ресурсів є тим найбільш впливовим важелем, який надає змогу органам місцевої влади та самоврядування здійснювати планові заходи з управління економікою. Відтак фінансова безпека є провідною та вирішальною складовою економічної безпеки територіальних колективів, оскільки за ринкових умов господарювання фінансові ресурси є "двигуном" будь-якої економічної системи.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вивчення основ фінансової автономії місцевих органів влади як передумови їх фінансової безпеки засноване на висновках та узагальненнях українських та зарубіжних економістів із проблематики місцевих бюджетів та забезпеченні фінансової безпеки держави. У працях І.Г. Бабець, О.І. Барановського, Н.І. Богомоллова, О.В. Горалько, О.П. Кириленко, І.В. Комарова, О.О. Сунцової, В.М. Федосова, С.І. Юрія та ін. частково розглянуто теоретичні та практичні засади функціонування місцевих бюджетів та забезпечення фінансової безпеки регіону. При цьому недостатньо уваги приділено оцінюванню фінансової автономії органів місцевого самоврядування як визначального елемента формування їх фінансової безпеки, що обумовлює актуальність та необхідність дослідження назрілої наукової проблеми.

Мета дослідження полягає в аналізі тенденцій показників бюджетної безпеки місцевих органів влади та визначенні шляхів удосконалення функціонування місцевих бюджетів (на прикладі зведеного бюджету Сколівського району).

Виклад основних положень. Не вдаючись у дослідження теоретичних основ бюджетної безпеки держави, оскільки це було відображено в багатьох роботах вчених-економістів, погодимось із тезою, що вона є складовою частиною фінансової безпеки та визначається як стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів [9].

Бюджетна безпека визначається бюджетною політикою держави, яка включає заходи уряду з мобілізації та використання бюджетних ресурсів, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та виробництво не інфляційного ВВП шляхом зміни державних видатків, системи оподаткування та підходів до формування бюджету загалом, а також маніпулювання державними видатками та доходами з метою впливу на економічний розвиток суспільства. Відповідно до цілей бюджетної політики, урядові органи розробили індикатори бюджетної безпеки, які дають змогу оцінити рівень виконання доходної частини та збалансованість доходів і видатків бюджету, співвідношення темпів збільшення доходів бюджету та темпів зростання ВВП, ступінь фінансової децентралізації в країні та диференціацію регіонів за рівнем бюджетних видатків [1].

Загалом бюджетна безпека держави зумовлюється розміром бюджету, рівнем перерозподілу ВВП через бюджет, розміром, характером та рівнем дефіциту бюджету, методами фінансування останнього, масштабами бюджетного фінансування, процесом бюджетотворення, своєчасністю прийняття та характером касового виконання бюджету, рівнем бюджетної дисципліни [4].

Частка доходів місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП та в структурі надходжень зведеного бюджету свідчить про участь місцевого самоврядування у вирішенні актуальних проблем розвитку держави, відображає рівень фінансової незалежності локальних територіальних одиниць та дає підстави для оцінки рівня розвитку місцевих бюджетів, а відповідно і безпеки територіальних колективів (табл. 1).

Як видно з табл. 1, за 2008-2012 рр. доходи місцевих бюджетів істотно зросли в номінальних показниках на 26,9 млрд грн, або на 36,4 % і становили у